

ORGANISATIE DER STUDENTEN IN DE GESCHIEDENIS IN NEDERLAND

Rapport aangaande de herprogrammering van de studie in de geschiedenis.

Overzicht: 1. inleiding

2. de academicus

3. inhoud van het onderwijs in de geschiedenis

4. inrichting van het onderwijs in de geschiedenis

a. basiskennis-handboeken

b. vervanging van tentamens en selectie

c. het doctoraal onderwijs

5. opleiding tot leraar

6. promotie

7. ontwerp mogelijk studieprogramma

1. Inleiding

Dit rapport, resultaat van besprekingen en discussies binnen de studiecommissies der OSGN, gaat uit van de vooronderstelling, dat wil een herprogrammering tot stand komen, er alle ruimte gegeven dient te worden aan experimenten. Dit rapport geeft weer welke mogelijkheden de student geschiedenis in Nederland in deze experimenten beproefd wil zien, alvorens tot een beoordeling daarvan te komen en tot definitieve nieuwe programmering over te gaan.

2. De academicus

Onderwijs is een der belangrijkste factoren ter bepaling van de aard van cultuur en maatschappij, deze begrippen bedoeld in de ruimst mogelijke zin. In en door het onderwijs worden mensen opgevoed om op enige wijze deel te hebben aan deze eenheid van cultuur en maatschappij.

Het universitair onderwijs neemt in dit geheel een belangrijke plaats in, omdat daar voor het meerendeel mensen worden opgeleid, die verantwoordelijke functies in de maatschappij gaan bekleden. Zij zullen dus actief deelnemen aan de (ver-)vorming van cultuur en maatschappij.

Bezien wij het universitair onderwijs dan valt de toenemende specialisatie direct op. Er valt niet aan te ontkomen, doordat daarmee de 'produktiefactor' mens beter en meer direct na de opleiding valt toe te passen. Mede door deze specialisatie kan de duur van de opleiding bekort worden, door weg te laten hetgeen niet direct voor de produktie noodzakelijk is.

Deze opvatting, veelal ook weerspiegeld in onderwijshervormingen die naar een korter duur leiden, lijkt ons onjuist.

De mens scheppende en onderhoudende factor in de maatschappij heeft verschillende facetten, waarvan in zijn opleiding aandacht besteed moet worden, wil hij inderdaad met recht zijn verantwoording als afgestudeerde in de maatschappij kunnen dragen. Tenslotte is hij niet een nieuwe computer die tussen een aantal andere wordt opgesteld, maar een levend, waarbloedig men, die ook op andere terreinen dan de directe toepassing van zijn gespecialiseerde kennis verantwoording moet dragen.

Conclusie: het feit, dat de academicus bestemd is voor verantwoordelijke functies te vervullen, maakt, dat hij zich in zijn studie ruim zal moeten oriënteren op de problemen en mogelijkheden van zijn vak. Ruim aandacht moet ook geschonken worden aan zijn andere verantwoordelijkheden, die zijn functie mee zal brengen. Wil de 'produktiefactor' mens in cultuur en maatschappij, waarvan de economische-financiële slechts een onderdeel is, een positief effect hebben, dan zal minder op de tijdsfactor gelet moeten worden, dan tegenwoordig de mode is. Buitenlandse voorbeelden zijn hierbij van geen enkel nut, aangezien daar veelal na hervormingen in het onderwijs men tot de ontdekking kwam, dat in de opleiding niet veel voorkwam, dat toch als essentieel in de menselijke samenleving geacht moet worden.

3. Inhoud van het onderwijs in de geschiedenis

De geschiedenisopleiding, die bijvoorbeeld volgens Huizinga en ook naar onze mening, in het verantwoording afleggen over cultuur(beleid) een belangrijke taak kan hebben, zal er op gericht moeten zijn, dat de afgestudeerde historicus zich bewust is van wat zijn vak inhoudt en wat hij daar mee kan doen en moet doen. Dit houdt in, dat hij aan het begin van zijn opleiding kennis zal moeten maken met de basis van alle vakonderdelen en perioden. Bovendien zal een basiskennis van deze onderdelen nodig zijn om individueel een keuze te kunnen maken.

Wat moet deze basiskennis inhouden?

Naar de mening van de OSGN is het meest belangrijk, dat elke historicus de methoden en technieken van elk der vakonderdelen leert kennen, dat hij door werkzaamheid in een vakonderdeel de methode en techniek leert beheersen en daarmee tevens de vereiste basiskennis ver-

werft. (zie ook onder 4)

Voor de Oude geschiedenis in de traditionele vorm (Grieks-Romeins) zal dit moeten inhouden een zekere kennis van stromingen en ideeën in de oudheid, die cultuurvormend zijn geweest (waarbij bijvoorbeeld de gedachten die staatsvorm bepalen een plaats moeten krijgen). Door het kennisnemen daarvan komt men automatisch op interpretatie van het feitenmateriaal, waarvan een uitgebreide kennis overbodig geacht mag worden, gezien de uitnemende vorm waarin feitenverzamelingen aan iedere belangstellende worden aangeboden. Een kennisneming van de bronvorsing zal zeker aan de orde moeten komen, aangezien dit toch als basis voor alle onderzoek mag gelden.

Voor de Middeleeuwen en Nieuwe geschiedenis willen wij de zelfde tendens aanhouden. De nieuwste-contemporaine geschiedenis zal in sterkere mate het medeleven van iedere student in de maatschappij raken, zodat de hoop bestaat, dat in discussie en de uitwerking daarvan de filosofisch en technische bewustwording van het vak een ruime plaats zal krijgen.

De bronnenvorsing, die bij elk der vakonderdelen primair moet staan, zal van de student een technische kennis vereisen. In de oude geschiedenis zal dit klassieke talen zijn en enige kennis van de epigrafie, in de andere perioden zullen paleografie en talenkennis een plaats moeten vinden. Het is daarbij niet onze mening, dat een ieder een expert dient te zijn, maar wel zal iedereen de techniek en methode moeten leren om daar later bij specialisatie op voort te kunnen bouwen.

Ruim aandacht moet vooral geschonken worden aan historiografie, filosofie en theorie van de geschiedenis. Dit kan niet alleen in nauw onderling verband geschieden, maar zal tevens als aparte werkzaamheid de aandacht moeten krijgen.

Naast de typisch historische technieken zal de a.s. historicus kennis moeten nemen van andere technieken en methoden, die ook op zijn arbeidsveld toepasbaar zijn. Voorbeelden hiervan zijn sociologie, psychologie, economie en statistiek. Op het eerste gezicht zou dit een enorme uitbreiding van het studieprogram met zich meebrengen, maar naar onze mening kan het geheel vrij eenvoudig worden ingepast (zie inrichting). Immers bij de bronvorsing zal bronkritiek onmisbaar zijn en daarbij moeten bovengenoemde technieken zeker ter sprake komen. Economie blijkt

steeds meer een onmisbaar onderdeel te zijn voor de opleiding tot historicus, terwijl statistiek hierbij genoemd wordt door de enorme fouten en misvattingen, die op dit gebied bij historici zijn vastgesteld. Minimaal nodig is, dat de student de grenzen van deze wetenschappen leert zien en dus kritisch leert staan tegenover kennis, die hij in zijn vooropleiding nooit verkregen heeft.

4. Inrichting van het onderwijs in de geschiedenis

Uit het bovenstaande moge gebleken zijn, dat de traditionele opzet van kennis vergaren - tentamen doen - verder studeren naar onze mening niet meer de juiste is. De tentamens, die gewoonlijk worden afgelegd, zijn enerzijds een herhaling van hetgeen op werkcolleges en colleges aan de oorde is geweest, anderszijds zijn het verzamelingen kennis zonder veel systeem, waarmee een toetsing van inzicht en werkwijze van de student zeker niet optimaal valt te noemen, zeker niet wat tijdsbesteding betreft.

Wij stellen ons voor, dat door een intensieve werkgroepwijze dit tentamensysteem kan vervallen.

a. Basiskennis-handboeken

De basiskennis en kennis uit handboeken kan volledig in werkgroepen op creatieve wijze worden verkregen. Voorwaarde is, dat deze groepen klein zijn en dat met zorg onderwerpen gekozen worden, die echter niet te voren volledig uitgewerkt dienen te zijn door de leider van de werkgroep. Dit immers kan zeer dodend werken op de creativiteit van de studenten.

In dergelijke kleine werkgroepen, die op informele basis regelmatig samenkomen, kan een discussie over ieders resultaten en meningen op grond daarvan, tot stand komen. Dit heeft het voordeel, dat door discussie over elkaar rakende onderwerpparties ruimschoots kennis wordt overgedragen. De algemene ervaring is, dat in discussie verworven kennis langer blijft hangen dan kennis die een aantal weken voor een bepaald tentamen in het hoofd is gestampt.

Tevens komt in een dergelijke discussie de behandeling van methode en kritische norm, dus weer techniek van bronvorsing, uitgebreid en automatisch ter sprake.

Voor ons blijft de vraag of handboekkennis belangrijker is dan methode-

kennis. Immers met de methodiek valt de handboekkennis eenvoudig te vinden en te verkrijgen. Wij menen dan ook, dat deze handboekkennis het beste in een dergelijke werkgroep per stencil geboden kan worden (kennis benodigd voor het onderwerp), terwijl de techniek van het gebruik vaan een handboek samen met het onderwijs in de apparaatkennis verkregen kan worden; deze twee onderdelen moeten elkaar immers aanvullen, willen zij enige zin hebben.

b. Vervanging van tentamens, en selectie.

In het voorgaande hebben wij reeds gesteld, dat tentamens ons een weinig creatieve toetsingsmethode leek. Wij stellen dan ook voor deze te doen vervangen door intensief werkende groepen, die een onderwerp behandelen, dat in een aantal porties wordt opgedeeld. Ieder der deelnemers schenkt bijzondere aandacht aan een der parten. Bij de bijeenkomsten van deze groepen, die naar gelang van noodzaak samenkomen kan in de discussie reeds worden vastgesteld of een stof redelijk is verwerkt en bewerkt. Een 'schriftuur' (de nederlandse term door discussianten uitgedacht voor het engelse 'paper') zou voor elk der deelnemers de individuele werkzaamheid besluiten. Hierover kan dan ook een beoordeling tot stand komen. Vervolgens zou de groep als geheel tot een gezamenlijk verslag moeten komen, op grond waarvan men de gebruikte methode kritisch kan beschouwen. (zie ook conceptprogramma).

De selectie zou dan plaats vinden reeds in de werkgroepen, aangezien het de student snel duidelijk zal worden of hij de voor hem meest passende keuze heeft gedaan. Het resultaat van een schriftuur geeft daartoe ook voldoende aanwijzing. Een consilium abeundi kan op grond van dergelijke prestaties ook gegeven worden.

Het examen dat de eerste periode van werkzaamheid zou afsluiten, zou met deze methode ook overbodig worden. De 'toelating tot groter heerlijkheid' vindt plaats op grond van de geleverde prestaties in de eerste jaren. Eind tweede jaar, begin derde jaar zou voor de te kiezen specialisatie eventueel een scriptie gemaakt kunnen worden, waaruit een verdere kennis van de vereiste basistechnieken kan blijken.

c. Het doctoraal onderwijs

Voor dit gedeelte van de studie kan geen vaste termijn worden gesteld. Het gemiddelde 2,5 a 3 jaar lijkt gezien ook de ervaringen een goed gemiddelde. Dit zou in totaal de studieduur op 4,5 a 6 jaar brengen afhankelijk van keuzevakken en specialisaties.

Tijdens het doctoraal onderwijs zal de aanstaande historicus 'volwassenheid' in zijn vak moeten krijgen. Dit dient ook weer te geschieden in werk/projectgroepen, waarbij schriftelijke verslagen de basis kunnen vormen voor een waardering.

Over het doctoraal onderwijs wordt minder gedacht en gezegd dan over hetgeen nu nog pre-candidaatsonderwijs is. Over het algemeen bestaat de indruk, dat de methode op zich goed voldoet, waarbij echter wel de opmerking gemaakt over tentamens, werkgroepen en onderwerpen, hierboven gesteld, van gelding zijn. De onderwerpen zullen een grotere eigen werkzaamheid van de student vergen.

Wat het beëindigen van de studie betreft, als afsluiting zou kunnen geschieden door een discussie over scriptie(s) met stellingen, die tegenover de hogleraren verdedigd moet(en) worden. Dit zou naar onze mening een meer zinvolle wijze van afstuderen zijn dan het examen uit de bestaande regeling.

5. Opleiding tot leraar

De lerarenopleiding is uitgebreid in de aandacht geweest mede na.v. het rapport der V.G.N. en de reactie daarop door dr. Roorda c.s.

Naar de mening van de OSGN is het onmogelijk de lerarenopleiding te scheiden van de wetenschappelijke opleiding en wel om de volgende redenen:

a. Een niet geheel in het wetenschappelijk toepassen van zijn vak opgeleid leraar zal nooit in staat zijn op goede wijze onderwijs te geven in dit vak. Juist voor het onderwijs is een beheersing van methodiek en techniek van het vak nodig, aangezien onderwijs in de geschiedenis niet plaats kan vinden dan door voortdurend onderzoek, het laten doen van dit onderzoek door leerlingen o.l.v. een leraar die hun tekortkomingen kan opvangen; tevens kan alleen een in deze wetenschap doorknede leraar bewust een verantwoorde keus maken uit de zich steeds uitbreidende stof der geschiedenis.

b. Een niet volledig wetenschappelijke opleiding zou betekenen, dat reeds zeer vroeg door de student zijn beroepskeuze moet worden gedaan, en in dit geval zou dat een onherroepbare beslissing zijn.

Gezien het feit, dat deze keuze over het algemeen laat in de studie plaats vindt, en gezien het feit, dat de keuze na 4 jaar studeren sterk verschilt van die na twee jaar, lijkt ons deze wijze van werken onaan-

vaardbaar. (cijfers over de wisseling van keuze zijn in een aantal gevallen beschikbaar).

Daarom dient naast de wetenschappelijke opleiding de mogelijkheid te blijven bestaan de onderwijsbevoegdheid te verkrijgen. Eventueel zou de mogelijkheid geschapen kunnen worden onderwijs als hoofdvak te nemen, onder voorwaarde dat de bijvakken uit het gebied der studie in geschiedenis gekozen moeten worden, eventueel met zwaar accent op die bijvakken.

6. Promotie

Over deze materie zijn de meningen te zeer verdeeld om een gezamenlijk standpunt te kunnen formuleren. De meningen kunnen gescheiden worden als volgt:

- a. Projectwerk
- b. Individueel werk

a. Mede ook voor het doctoraalexamen wordt gesteld, dat deze manier van werken in de betrokken manier van geschiedbeoefening vruchtbaar is. Bij de afsluiting van de studie kan dit nog gebracht worden als scriptie met stellingen over een pars van het project.

Bij de promotie stelt men zich een gezamenlijk werkende groep voor (3-5) die op grond van de gezamenlijke publicatie de uitreiking van de doctorsgraad aan elk der leden van de groep tot gevolg heeft.

b. Zowel bij a al bij b geldt, dat de norm voor het verkrijgen van de doctorsgraad moet zijn, dat het bewijs geleverd is, dat personen op goede wijze hun vak in toepassing weten te brengen.

In het individueel werk zal hierbij een kleiner onderwerp genomen worden dan bij het projectwerk.

Als conclusie voor de promotie kan men stellen, dat algemeen gesteld wordt, dat een bewijs van vak kwaliteiten geleverd moet worden. De methode waarop dit geschiedt is echter geen punt van overeenstemming.

7. Mogelijk studieprogram volgens het geschetste schema

Oude Geschiedenis:	1 jaar naar keuze werkgroep griekse/romeinse geschiedenis
	2 trimesters actief individueel werk met discussie
	3 ^e trimester bespreking van de resultaten en beschouwing over gevolgde methode
Middeleeuwen:	1 jaar werkgroep onderwerp middeleeuwen volgens zelfde systeem.

ME gezamenlijk met Nieuwe geschiedenis: 1 jaar paleografie en technieken,
dit alles in toegepaste vorm, zelf bezig zijn en ontdekken.

Nieuwe/nieuwste geschiedenis: 1 jaar werkgroep

Bovendien 1 jaar actieve deelname aan werkgroep filosofie en theorie der geschiedenis

Sos.ec. geschiedenis: 1 jaar werkgroep

Bij deze groepen kan per jaar van de aard van onderwerp gewisseld worden, bv. vaderlands, niet-vaderlands.

Economie, sociologie en statistiek: 3 trimesters werkcollege, waarbij door de nauwe contacten van deze onderdelen een scheiding niet nodig lijkt.

1 Jaar apparaat van de geschiedenisstudie samen met methode handboek.

Vaak wordt de wens geuit naar een werkgroep psychologie; gedeeltelijk zal dit bij de werkgroepen toch aan de orde komen, maar apart bestaat het gevaar van een overladen programma.

Bij regelmatige spreiding over twee jaar levert dit ongeveer een onderwerp per dag; de te gebruiken tijdsduur voor de samenkomsten hangt af van felheid der discussie en behoefte.

Voor de doctorale studie valt moeilijk een vast schema te geven door de vele mogelijkheden, die zich daar voordoen, vooral op interdisciplinair niveau.

Duidelijk willen wij tenslotte stellen, dat mede dank zij het niet overweldigend aantal studenten geschiedenis juist deze studie zich leent om op dit gebied experimenteel bezig te zijn in intensief werkende groepen; op grond van de daarmee opgedane ervaringen zou een definitieve vorm van onderwijs kunnen worden vastgesteld.

Nemens studiecommissies der OSGN

J.D. Winsemius,

h.t. secretaris studiezaken.